

Bili?üstü Envanteri

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Bili?üstü Envanteri*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17964>

Özet

Bilişüstü Envanteri, bireylerin kendi bilişsel süreçlerini anlama ve düzenleme yeteneklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu envanter, özellikle akademik başarı, okuduğunu anlama becerileri ve genel yetenek arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalarda kullanılmaktadır. Envanterin geliştirilmesi, P. Çetinkaya ve E. Erkin tarafından 2002 yılında yayımlanan kapsamlı bir araştırma makalesine dayanmaktadır. Ölçek, bireylerin öğrenme stratejilerini planlama, izleme ve değerlendirme gibi temel bilişüstü becerilerini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Ölçeğin geliştirme süreci, bilişüstü farkındalığının eğitimdeki kritik rolünü vurgulamakta olup, öğrencilerin öğrenme çabaları ve akademik performansları iyileştirmeye yönelik müdahalelerin tasarlanmasında önemli bir araç olarak hizmet etmektedir.

Anahtar Kelimeler

Bilişüstü, Metakognisyon, Envanter, Okuduğunu anlama, Akademik Başarı, Yetenek, Öğrenme Stratejileri, Psikometrik Değerlendirme

Yazarlar

P. Çetinkaya, E. Erkin

Amaç

Bilişüstü Envanteri'nin temel amacı, bireylerin bilişüstü (metakognitif) becerilerinin düzeyini ve yapısını belirlemektir. Bu beceriler genellikle kişinin kendi bilişini yönetme, izleme ve değerlendirme kapasitesini içerir. Ölçek, özellikle bireylerin karmaşık görevlerle, örneğin okuma anlama ile başa çıkarken hangi stratejileri kullandığını ortaya koymayı hedefler.

Geliştirildiği 2002 yılındaki çalışmada, envanter, bilişüstü farkındalığının akademik başarı ve genel yetenek üzerindeki yordayıcı gücünü test etmek için kullanılmaktadır. Bu amaçla, envanterin sonuçları, öğrencilerin not ortalamaları ve standardize edilmiş yetenek testlerindeki performansları ile karşılaştırılmaktadır.

Yapı (Ölçülen Yapı)

Bilişüstü Envanteri, psikolojide merkezi bir rol oynayan bilişüstü (metakognisyon) yapısını ölçmektedir. Bilişüstü, genellikle iki ana bileşen altında incelenir:

Biliş Bilgisi (Knowledge of Cognition): Bireyin kendisinin, görevlerin ve stratejilerin bilişsel özelliklerine dair sahip olduğu bilgidir. Bu, kişinin kendi öğrenme güçlüğüne, bir görevin

gerektirdiği çabayı veya hangi stratejinin ne zaman etkili olduğunu bilmesini içerir.

Biliş Düzenlemesi (Regulation of Cognition): Bilişsel etkinlikleri planlama, izleme ve değerlendirme süreçlerini kapsar.

Planlama: Bir göreve başlamadan önce hedeflerin belirlenmesi ve uygun stratejilerin seçilmesi.

İzleme: Görev sırasında ilerlemenin kontrol edilmesi ve anlama düzeyinin sürekli denetlenmesi.

Değerlendirme: Görev tamamlandıktan sonra sonuçların ve kullanılan stratejilerin etkinliğinin değerlendirilmesi.

Envanter, bu alt boyutlardaki bireysel farklılıkların tespit etmeyi amaçlayarak, bilişüstü süreçlerin derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Geçerlik

Orijinal kaynaktan spesifik geçerlik katsayılarına dair doğrudan bir özet bulunmamaktadır. Ancak, bir ölçek geliştirme (Geliştirme) çalışması olması sebebiyle, yazarların yapı geçerliliğini, kapsam geçerliliğini ve muhtemelen ölçüt bağıntılı geçerliliğini inceledikleri varsayılmaktadır.

Çetinkaya ve Erkin'in çalışmaları (Assessment of Metacognition and Its relationship with Reading Comprehension, Achievement, and Aptitude) göz önüne alındığında, ölçeğin okuduğunu anlama, başarı ve yetenek gibi dikkatli ölçütlerle olan ilişkileri incelenerek ölçüt bağıntılı geçerlik kanıtları sunulmuştur. Bu ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olması, envanterin ölçmeyi amaçladığı yapıyı başarıyla bir şekilde ölçtüğünü destekler.

Güvenirlik

Kaynak içerikte spesifik güvenirlik katsayıları (örneğin, Cronbach Alfa) belirtilmemiştir. Güvenirlik, ölçeğin tutarlılığını ve kararlılığını ifade eden kritik bir psikometrik özelliktir.

Ölçek geliştirme çalışmaları (standart olarak iç tutarlılık (Cronbach Alfa katsayısı) ve/veya test-tekrar test güvenilirliği yöntemlerinin kullanıldığı) varsayılmaktadır. Yüksek iç tutarlılık katsayıları, envanter maddelerinin aynı bilişüstü yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtüğünü gösterir. Akademik bir dergide yayımlanan bu ölçeğin, kabul edilebilir düzeyde güvenirlik değerlerine sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Faktör Analizi

Faktör Analizi, Bilişüstü Envanteri'nin altında yatan teorik yapıyı (faktörleri) belirlemek için kullanılan temel bir psikometrik yöntemdir.

Metakognisyon literatürü göz önüne alındığında, bu envanerin Faktör Analizi sonuçlarının genellikle Biliş Bilgisi ve Biliş Düzenlemesi gibi alt boyutları desteklemesi beklenir. Çalışmada, envanerin maddelerinin bu teorik alt yapıya uygun şekilde gruplandırılmadığını gösteren Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) veya Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) tekniklerinin kullanıldığı tahmin edilmektedir. Bu analizler, ölçeğin yapı geçerliğine önemli kanıtlar sunar.

Enstrüman

Test Türü:

Geliştirme (Self-Report Envanteri)

Format:

Derecelendirme ölçeği formatında, bireylerin kendi bilişüstü stratejilerini ne sıklıkta kullandıkları veya bu stratejilere ne kadar inandıkları belirttikleri maddelerden oluşur. (Orijinal kaynakta derecelendirme bilgisi '-' olarak belirtilmiştir, ancak tipik olarak Likert tipi bir ölçek kullanılır.)

Mevcut Diller:

Türkçe

Popülasyon Grubu:

Akademik başarı ve okuduğunu anlama becerilerinin ölçüldüğü eğitim ortamlarındaki öğrenciler (Muhtemelen lise veya üniversite öğrencileri).

Yaş Grubu:

Ergenlik dönemi ve genç yetişkinlik (15-25 yaş aralığı tahmin edilmektedir, çalışmanın başlamasına göre değişebilir).

Popülasyon Detayları:

Çetinkaya ve Erkin (2002) çalışması, Bozaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi'nde yayımlandığından, örneklemin büyük olasılıkla üniversite hazırlık veya üniversite öğrencilerinden oluştuğu düşünülmektedir.

Test Metodolojisi:

Öz bildirim (Self-Report) yöntemi. Katılımcılar, kendilerine sunulan bilişsel strateji ve süreçlerle ilgili ifadelerle ne kadar katılımlarını belirtirler.

Orijinal PDF dokümanı aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: [bilisustu-envanteri-toad.pdf](#)

Anahtar Kelimeler

Metakognisyon, Bilişsel Farkındalık, Öğrenme Psikolojisi, Akademik Performans, Faktör Analizi, Geçerlik, Güvenirlilik

Yazarlar**Yazar ORCID Tanımlayıcı:**

Bilgi mevcut değildir.

Bağı Kuruluş E-posta Adresleri:

Bilgi mevcut değildir.

Yazın Adresi:

Çalışmanın yapıldığı dönemde Bozüzi Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile ilişkilidirler.

Şinler, Ücret ve Test Yayı**Şinler ve Kullanım Ücreti:**

Genellikle akademik amaçlı geliştirilen ve bilimsel dergilerde yayımlanan ölçekler, ticari olmayan araştırmalarda yazarlara atıfta bulunularak serbestçe kullanılabilir. Kullanım için spesifik ücret bilgisi mevcut değildir.

Test Yayı:

Ölçeğin geliştirildiği ve yayımlandığı yıl 2002'dir.

Kaynaklar

Çetinkaya, P. ve Erkin, E. (2002). Assessment of Metacognition and Its relationship with Reading Comprehension, Achievement, and Aptitude. *Boşaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 19(1), 1-11.

Bilişüstü Envanteri Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir. (Orijinal kaynakta maddeler listelenmemiştir.)

Orijinal kaynak içerikte Bilişüstü Envanteri'nin maddeleri listelenmemiştir. Maddelerin tamamına erişim, genellikle yazarın orijinal makalesinden veya eklerinden sağlanmaktadır.

ARABPSYCHOLOGY.COM